

Název Prokazování schopnosti klienta splácet úvěr

- Předpis
- vyhláška č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů
- Ustanovení
- § 24, § 49, § 194, § 199, § 201 odst. 3
 - příloha č. 1 část 1. písm. B. bod I. 4
 - příloha č. 1 část 1. písm. B. bod I. 5
 - příloha č. 1 část 1. písm. B. bod I. 6
 - příloha č. 1 část 1. písm. B. bod II. 3 [písm. a)]

Otázka

Musí povinná osoba při poskytnutí úvěru nezbytně požadovat prokázání, že klient je schopen splácet úvěr z jím generovaných příjmů (např. ze zaměstnání, z podnikatelských aktivit, z pronájmu apod.)? Lze požadavky na prokazování na straně klienta zmírnit, jestliže poskytne dostatečné zajištění úvěru? Jaký má neprokázání schopnosti splácet úvěr z příjmů generovaných klientem dopad na kategorizaci a určení ztrát ze znehodnocení?

Odpověď

Obezřetnostní požadavky týkající se poskytování úvěrů a řízení s tím souvisejících rizik povinnou osobou jsou stanoveny zejména v části třetí vyhlášky č. 123/2007 Sb. ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Vyhláška“), především v § 24 a násl. a v příloze č. 1 část 1. Úvěrové riziko.

Kvalitativní požadavky řádného a obezřetného řízení úvěrového rizika, které jsou součástí přílohy č. 1 část 1. Vyhlášky, požadují, aby banka nebo družstevní záložna (dále jen „DZ“) posoudila finanční a ekonomickou situaci (bonitu) klienta a zdroje splácení úvěru vč. poměru LTI ještě před sjednáním obchodu (viz Příloha č. 1 část 1. písm. B. I. bod 5 Vyhlášky). Banka nebo DZ je samozřejmě povinna sledovat finanční a ekonomickou situaci (bonitu) klienta dále i po celou dobu trvání obchodu (Příloha č. 1 část 1. písm. B. II. bod 3 písm. a) vyhlášky). Příloha č. 1 Vyhlášky dále v části 1. písm. B I bod 4 požaduje, aby byl každý obchod posouzen s ohledem na jeho výši a složitost. Z toho plyne, že čím je pohledávka vyšší nebo obchod složitější, tím detailnější musí být posouzení bonity klienta.

Dále z Přílohy č. 1 část 1. písm. B I bod 6 Vyhlášky plyne, že zajištění nemůže nahradit vyhodnocení finanční a ekonomické situace protistrany, nemůže být při posuzování protistrany považováno za náhradní zdroj splacení expozice, ani zohledněno v interním úvěrovém hodnocení protistrany. Požadavky na klienta a způsob prokazování jeho finanční a ekonomické situace tedy nemohou být zmírněny tím, že klient poskytuje dostatečné zajištění úvěru.

Vyhodnocení úvěrového rizika spočívá zejména v provedení odhadu reálných možností klienta dostát svým závazkům ze svých primárních (tj. jím generovaných) zdrojů a obsahuje posouzení kvantitativních a kvalitativních faktorů. Tato možnost dostát svým závazkům je obecně nezávislá na existenci zajištění. Fakt, že existuje zajištění, tj. sekundární zdroj splacení pohledávky, nic nevyovídá o budoucích schopnostech

klienta dostát svým závazkům z jeho primárních zdrojů. Zajištění obecně snižuje ztrátu v případě selhání klienta, nikoli ale pravděpodobnost selhání.

Při vyhodnocení ekonomické a finanční situace klienta může banka nebo DZ využít historických informací, ty ale nemohou nahradit analýzu budoucího vývoje. Základem takové analýzy jsou finanční výkazy klienta, případně daňové přiznání, resp. potvrzení o příjmu v případě fyzické osoby, které jsou doplněny dalšími posuzovanými charakteristikami kvalitativní povahy. Banka nebo DZ může využívat absolutní nebo poměrové finanční ukazatele. Součástí analýzy by dále mělo být i stresové testování (viz též Vyhláška, příloha č. 1 část 1.písm. B bod IV) a identifikace potenciálních rizik, které mohou mít negativní vliv na schopnost klienta dostát svým závazkům (např. informace o budoucích zakázkách, reputační riziko, vývoj makroekonomické situace a situace v daném odvětví).

Je zřejmé, že rozsah a podrobnost analýzy se budou lišit v závislosti na typu expozice, resp. klienta a velikosti nebo složitosti obchodu. Analýza retailového klienta, jehož pohledávka patří do jednotlivě nevýznamných a stejnorodých pohledávek, vyžaduje menší míru složitosti než analýza klienta, jehož pohledávka vyžaduje jednotlivé posouzení.

Pokud banka nebo DZ disponuje analýzou, která jednoznačně prokáže (ve vztahu k velikosti obchodu i portfolia uvedených obchodů jako celku, ale i typu dlužníka, produktu, době trvání atp.), že posuzovaná expozice je pro instituci nevýznamná a neohrožuje ji s ohledem na dostatečnou výši kapitálu bezpečně převyšující minimální kapitálový požadavek, pak je možné upravit rozsah a obsah zpracovaného hodnocení bonity. Předpokladem je, že banka nebo DZ tyto expozice průběžně sleduje a má je pod kontrolou.

Pohledávky z finančních činností včetně poskytnutých úvěrů podléhají kategorizaci, která je upravena ve Vyhlášce v § 194 a násl. Posouzení bonity klienta je nezbytné také při kategorizaci expozic a při určení ztrát ze znehodnocení expozic. V prvním kroku posouzení jde o to, zda klient naplnil definici selhání (viz § 49 Vyhlášky). Jestliže při posuzování finanční a ekonomické situace klienta byly zjištěny nedostatky, tedy nebylo prokázáno, že klient je schopen z jím generovaných zdrojů pravděpodobně splatit svůj závazek vůči věřiteli řádně a včas, aniž by bylo přistoupeno k uspokojení pohledávky ze zajištění, musí jít o pohledávku v selhání. Na kategorizaci pohledávky případně poskytnuté zajištění nemá vliv.

Při určování ztrát ze znehodnocení vybraných expozic investičního portfolia banka nebo DZ postupuje podle § 199 a násl. Vyhlášky. Toto posuzování provádí v souladu s podmínkami vyhlášky jednotlivě nebo portfoliově. Pokud je zjištěno znehodnocení pohledávky, banka nebo DZ provede úpravu ocenění. Při stanovení výše ztráty ze znehodnocení může banka nebo DZ uznat zajištění.

Vyhláška vyžaduje, aby toto zajištění splňovalo požadavky uvedené v § 201 odst. 3 (tedy v zásadě požadavky uplatňované i na zajištění uznatelné pro účely výpočtu kapitálových požadavků). Jedním z požadavků např. je, že banka nebo DZ, bez ohledu na zohlednění zajištění, nadále provádí hodnocení úvěrového rizika klienta, tj. posuzuje bonitu klienta.

Význam
 odpovědi pro její
 adresáty

Tato odpověď vyjadřuje názor pracovníků České národní banky. Soud a případně i bankovní rada České národní banky mohou zaujmout odlišný názor. Postup v souladu s odpovědí však bude ČNB při výkonu dohledu nad finančním trhem považovat v mezích odpovědi a jejích východisek za postup v souladu s právními předpisy, ledaže z okolností vyplyne neaplikovatelnost odpovědi na daný případ.

Kontaktní osoba Helena Sůvová, helena.suvova@cnb.cz
 Datum 31. prosince 2012